ALTAFULLA I L'OBRA POÈTICA DE MARIÀ MANENT

El 20 de maig de 1985, el guardó més prestigiós concedit als intel·lectuals en l'àmbit de les terres de parla catalana, el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, va ser atorgat a Marià Manent, per la seva tasca continuada en els camps de la poesia, la traducció, la crítica i les edicions. Aquesta avinentesa ens serveix per recordar que, dins la producció poètica d'aquest autor, trobem dos textos de temàtica relacionada amb les nostres contrades, concretament amb la vila d'Altafulla, un que duu per títol aquest topònim, «Altafulla» i «Afuada i altiva...».

Marià Manent, nascut a Barcelona el 1898, és considerat com un poeta adscrit al Noucentisme, o en tot cas evolucionant en aquest i desembocant en els anys de maduresa cap el Simbolisme. És autor d'una poesia que «canta», subjectiva, però, alhora, trascendent. Com a persona, s'ha caracteritzat sempre per la discreció absoluta, lluny de les polèmiques intel·lectualistes i les modes literàries.

Ja de jove s'inicia en els diferents camps. Com a editor va començar a l'editorial Políglafa, fundada per Josep Carner i, des del 1941, ha treballat com a director literari de Joventut. Amb un grup d'amics va fundar el 1925 la «Revista de poesia», i, amb Carles Riba, J. V. Foix, Tomàs Garcés, Joan Teixidor i d'altres, formà part de la redacció dels «Quaderns de poesia» (1935).

De molt jove va freqüentar el grup literari de Josep Carner —present en els seus inicis editorials i, també, en els de traductor— i, a partir de 1918, s'han succeït els seus llibres de poesia: *La branca, La collita en la boira* (1920), *L'aire daurat* (1920), d'investigacions sobre la lírica xinesa, i *L'ombra i altres poemes* (1931), en la seva etapa de preguerra. Després d'aquesta, un llarg silenci no trencat fins els seixanta amb la publicació de *La Ciutat i el Temps* (1961) i *Com un núvol lleuger* (1967), en el que recull més interpretacions de la poesia xinesa. En aquests moments és ja de propera aparició la seva obra completa definitiva fins els nostres dies i en la que s'hi inclouen els seus dietaris.

Com a traductor, com hem dit, també s'inicià a instàncies de Josep Carner, el qual l'animà a realitzar el seu primer treball en aquest camp, *El llibre de la selva* de Ruydard Kipling. Després d'aquesta obra, que li va reportar molta popularitat entre els ambients juvenils dels moviments escoltes, es van succeint les traduccions de Keats, Brooke, Shelley, Dylan Thomas, Chesterton, Andersen... per les que ha rebut alguns premis.

Com a crític destaquen dues obres: *Notes sobre literatura estrangera* (1934) en la que recull les seves reflexions i opinions literàries, i *Noticies d'art* (1982) de comentaris sobre el tema. En castellà ha publicat llibres d'anàlisi literària i algunes traduccions de poesia anglosaxona i xinesa.

La seva producció poètica és breu i concentrada, una de les menys prolifiques en comparació amb altres autors de la seva mateixa generació: quatre llibres —més els dos d'interpretacions xineses— i una seixantena de poemes esparsos. Els seus primers llibres acusen la influència de Josep Carner, influència que aviat desapareix per donar pas a una poesia més simbolista, més a la manera de Yeats i Rilke, sobretot en els llibres del 31 i el 61, en els que destaca la melangia i l'enyorança, cap una recerca de la poesia pura. Dens i contundent, es caracteritza per uns poemes breus, continguts, estilitzats i, com diu Gimferrer, «malda per obtenir, de cada ratlla escrita, el màxim de poder evocador i estètic, d'exactitud en la notació, amb el mínim d'elements vistents» (Pròleg a *Antologia poètica* de Marià Manent, 1978). Característica que, d'altra banda, és la que domina també en els dos poemes referits a la vila d'Altafulla.

El primer, el que porta com a títol el topònim del poble, forma part del seu darrer llibre, *La ciutat i el temps*, publicat en la postguerra després de molt anys de silenci. Constituït per vint-i-set poemes, està estructurat per tres parts ben diferenciades: TERRA CLARA —a la que pertany «Altafulla»—, FULLS DE BREVIARI i GENT, que apleguen creacions de l'any 1927 al 1960.

La ciutat i el temps va ser publicada en uns anys d'allau de poesia «realista» o «social», cosa que l'autor constata en la nota preliminar que obre el llibre i que li serveix, a la vegada, per donar la seva definició de la gènesi i el concepte de poesia: «...la poesia neix, essencialment, d'un impuls metafòric, de la complaença misteriosa del qui sent la relació profunda dels éssers i les coses més discordants».

Com sempre havia mantingut, Manent es defineix com a partidari d'una lírica contemplativa, del dret de parlar de la bellesa de l'univers

i de l'esperit humà: «encara que sigui legítim l'intent, no crec que els poetes puguin canviar el món («El País», 21 de maig, 1985). I és aquest esperit contemplatiu el que l'anima i es manifesta en el poema «Altafulla»:

«Amb olor d'estiu m'esperes
com un núvol oblidat,
Altafulla, amb cent palmeres
i un castell de vi daurat.

Saules tens vora la via
i moresc a l'hort tancat,
i al rec l'aigua que somnia
si no corre el vent salat.

Ai, adéu, vila menuda,
oliveres, camp de blat!
Pels camins, vora la ruda,
l'ase té un pas delicat.

I com l'ordi de les eres
el cloquer s'ha endormiscat,
Altafulla, amb cent palmeres
i un castell de vi daurat.»

La majoria de poemes de *La ciutat i el temps* són una resposta a un estímul extern, una reacció que motiva la composició i «Altafulla» n'és un exemple molt clar. El motiu és un paisatge exterior, forani del poeta, tret que, d'altra banda, és comú en tots els textos d'aquesta primera part de l'obra. Es tracta de poemes plenament contemplatius i sorgits arran de diferents imatges: la naturalesa, un gravat, una llegenda...; pel que fa a aquest poema, es tracta de la visió d'un poble, una «vila menuda». Cal remarcar el fet que les imatges del poema siguin camperoles. És una visió d'Altafulla d'esquena al mar, tot i que hi hagi una petita referència al «vent salat».

El segon poema de Marià Manent que fa referència a aquesta vila forma part del conjunt de poemes esparsos de l'autor, la majoria dels quals no s'han recollit en cap volum, però que, en la propera aparició de les Obres Completes de Manent, seran aplegats, almenys en el cas

del poema que comentem. És un poema, datat als envolts de l'època d'edició del llibre anterior, que rememora la tradició castellera d'Altafulla:

> «Afuada i altiva és al Mèdol l'agulla,
> pedra clara i tibant:
> s'hi assemblava el pilar de vuit quan Altafulla,
> a la plaça del Pou, el veié, triomfant,
> ben alt, i coronat pel riure d'un infant».

Cal constatar que els dos primers versos són una descripció molt remarcable del Mèdol romà proper a aquesta vila i, alhora, un paradigma arquetípic de les millors pàgines líriques de Marià Manent. A més, la comparança d'aquesta imatge tan aconseguida amb el pilar de vuit, en el tercer vers, subratlla la metàfora i allarga la bellesa.

Com en el primer poema, es tracta també de la descripció objectiva d'una imatge, o de dues, recreades a través de la ment poètica de l'autor. Ara bé, si, en el cas del poema anterior, Manent poetitza tot enumerant una sèrie d'elements diversos —olor d'estiu, palmeres, castell de vi daurat...— i d'això en surt una postal impressionista d'Altafulla, aquí Manent trenca la llunyania i se situa dintre mateix de la vila, a la plaça del Pou, sense trencar, però, amb un cert distanciament. A «Altafulla» el poeta feia una elegia d'un panorama quiet i amable, d'un món estèticament reposat i minuciós, sense cap intervenció de plans subjectius. En aquest segon cas, la subjectivitat tampoc intervé; en canvi, el paisatge és humà, de festa i de brogit al costat de la impassibilitat de la pedra romana. I, curiosament, és aquesta última la que dóna el to del text, com si l'alegria i la multitud de la plaça fossin un conjunt escultòric de marbre.

Pel que fa a l'anècdota del poema, cal dir que, tot i que no existeix una documentació feafent de l'enlairament d'un pilar de vuit a Altafulla, aquest fet ha estat afirmat per diversos historiadors i fou recordat per un gran casteller vallenc decimonònic, el Pep del Janillo, que, en una entrevista publicada el 1936 a Buenos Aires, assenyalava que el 1879 la Colla Vella dels Xiquets de Valls havia fet aquest espadat amb la collaboració d'ell mateix (*Món casteller*, vol. I, 1981).

Per tot el que hem vist, hem de concloure que, com diu Alex Susanna («Avui», 22 maig 1985), la poesia de Marià Manent és: «una poesia essencial i concentrada, on cap element no hi és sobrer. Una poesia que arriba a exhaurir les possibilitats sensibles de la paraula.»

Perquè, rellegint un text del mateix premi d'Honor, «el gran privilegi i la torbadora paradoxa de la poesia és que li cal expressar amb paraules, amb les pobres paraules de cada dia, malmeses, decaigudes, oblidades de llur alba ardent, precisament «l'esplendor de la beutat —com digué Saint-Exupéry— que reposa sobre el silenci» (Nota preliminar a *La ciutat i el temps*).

MONTSERRAT PALAU I VERGÉS